

ครุฑ

ครุฑ เป็นสัตว์หิมพานต์ เป็นพญานกที่มีรูปครึ่งมนุษย์ครึ่งนก เป็นเทพพาหนะของพระวิษณุ เรามักจะพบเห็นครุฑที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ประดับอยู่ตามที่ต่าง ๆ เช่น สถานที่ราชการ ธนาคาร ห้างร้านบางแห่ง บนธนบัตรหรือธง คนไทยถือว่าครุฑเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่มีความหมายเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ เพราะ

ไทยได้รับอิทธิพลด้านศาสนามาจากประเทศอินเดียที่ถือว่าพระมหากษัตริย์คือ อวตารของพระนารายณ์ ครุฑเป็นสัตว์ที่มีฤทธิ์มากและเป็นพาหนะของพระนารายณ์ จึงเป็นสัญลักษณ์แทนพระมหากษัตริย์ ดังที่ได้ปรากฏอยู่ในดวงตราหรือพระราชลัญจกรประจำพระองค์ ประจำรัชกาล ประจำแผ่นดิน

ตราครุฑ เป็นพระราชลัญจกรสำหรับประทับหนังสือราชการแผ่นดินที่เป็นพระบรมราชโองการ และใช้พระราชลัญจกรพระครุฑพ่าห์ ประทับหนังสือราชการแผ่นดินมาแต่ครั้งโบราณ ภายหลังจึงได้มีการใช้ตราครุฑเป็นสัญลักษณ์ประทับลงบนหัวกระดาษเพื่อแสดงให้เห็นตราว่าเป็นเอกสารหรือหนังสือราชการ ส่วนธงรูปครุฑที่มีชื่อเรียกว่า **ธงมหाराช** นั้น เป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระมหากษัตริย์ เป็นธงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีรูปครุฑสีแดงอยู่บนพื้นธงสีเหลือง เริ่มใช้ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งราชวงศ์จักรี ธงมหाराชเมื่อเชิญขึ้นเหนือเสาศาสน ที่แห่งใดแสดงว่าพระมหากษัตริย์ประทับอยู่ ณ ที่นั้น

เรือพระที่นั่งที่มีลักษณะเป็นรูปครุฑอยู่บนลำเรือ เช่น เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๙ เป็นรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ นอกจากนั้นยังมีเรือครุฑเหินเห็จ และเรือตรีจไตรจักรที่มีรูปครุฑอยู่บนลำเรือ

ตราครุฑ นอกจากจะใช้เป็นสัญลักษณ์ในส่วนราชการแล้ว ยังสามารถนำมาใช้ในภาคเอกชนได้ โดยต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ใช้ตราครุฑหรือตราแผ่นดินในกิจการนั้น ๆ ก่อนและมีข้อความว่า **โดยได้รับพระบรมราชานุญาต** ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ใช้สัญลักษณ์ตราอาร์มเป็นตราแผ่นดิน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้ทรงเปลี่ยนสัญลักษณ์ตราแผ่นดินเป็นตราพระครุฑพ่าห์ แทนการพระราชทานตรา แต่เดิมถือเป็นพระมหากษัตริย์คุณที่จะโปรดเกล้าฯ พระราชทานตามพระราชอัธยาศัย ผู้ได้รับพระราชทานโดยมากมักเป็นผู้ที่ประกอบกิจการค้ากับราชสำนักและประกอบกิจการงานที่เป็นประโยชน์ต่อราชการแผ่นดิน การขอพระราชทานตราต้องยื่นคำขอต่อสำนักพระราชวัง เพื่อพิจารณานำความขึ้นกราบบังคมทูล ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต และถือว่าเป็นของพระราชทานเฉพาะบุคคล สิทธิรับพระราชทานและการใช้เครื่องหมายนี้สิ้นสุดเมื่อทางสำนักพระราชวังเรียกคืนหรือเพิกถอนสิทธิ